

Byråchefen My Hedström

Datum
2022-06-08

Dnr
AMR-4008-22

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 12

INKOM: 2022-06-08
MÅLNR: B 3837-22
AKTBIL: 1

Överklagande av en hovrättsdom – mord (påföljden)

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

Simon Svensson, 19940918-0776
Frihetsberövande: Häktad
Solgatan 6
289 50 Hanaskog

Ombud och offentlig försvarare: Advokaten Björn Attnarsson
Cefyra Advokatbyrå HB
Östra Storgatan 44
291 36 Kristianstad

Överklagade avgörandet

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 12 maj 2022 i mål B 1019-22

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ska bestämma påföljden till fängelse på livstid.

Frågan i målet

Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen uttalar sig i fråga om under vilka omständigheter ett sådant tillstånd som ska beaktas enligt 29 kap. 3 § första stycket 2 och 30 kap. 6 § brottsbalken ska anses självförvållat. Även fråga om vilket genomslag vid straffvärdebedömningen ett sådant tillstånd ska ha när straffvärdet är fängelse på livstid.

Bakgrund

Simon Svensson har dömts för mord då han avsiktligt berövat sin före detta flickvän och sambo Johanna Kjellkvist livet.

Den gärningsbeskrivning som åklagaren åberopade i domstolarna lyder enligt följande.

Simon Svensson har berövat Johanna Kjellkvist livet. Mordet skedde i Johanna Kjellkvists bostad, i hennes badrum, och föregicks där av svår misshandel varvid Simon Svensson bland annat utdelat flera slag och sparkar/knän mot hennes ansikte/huvud och kropp samt tagit strypgrepp om hennes hals. Därefter har Simon Svensson orsakat stopp i toalettstolen, fyllt den med vatten genom flera spolningar och försökt dränka henne i den vattenfyllda toalettstolen genom att tvinga ner hennes huvud under vattenytan och därefter stå och hoppa/stampa på hennes huvud, nacke och rygg. Simon Svenssons agerande på toalettstolen medförde att toalettstolen föll åt sidan och att dess vattenledning knäcktes. Direkt herefter har Simon Svensson gjort ytterligare försök att dränka Johanna Kjellkvist genom att fylla en skurhink med vatten och tvinga ner hennes huvud under vattenytan. Slutligen har Simon Svensson hämtat en kökskniv i hennes kök, och när hon låg med huvudet i skurhinken utdelat flera hugg/stick med kniven mot framförallt hennes vänstra sida på halsen/nacken och flera rispande rörelser med kniven mot andra delar av hennes hals.

De hugg/stick Simon Svensson utdelat med kniven mot Johanna Kjellkvists vänstra sida på halsen/nacken har medfört fyra större skarpkantade sårskador med blodförlust och underliggande skador på inre och yttre halsvenen, halsens mjukvävnader och en underliggande fraktur på halskotpelaren samt flera ytliga skarpkantade sårskador samt hudrispor och hudavskrapningar på halsen. Den större sårskadan på halsens vänstra sida med underliggande skador på halsens kärl med åtföljande blodförlust orsakade hennes död.

Simon Svenssons våld genom slag och sparkar/knän samt stryptag har även medfört skador på Johanna Kjellkvists huvud i form av blåmärken med och utan hudbristningar, hudavskrapningar, hudrispa och sårskador med kringliggande underhudsblödningar samt underhudsblödningar i huvudsvålen, punktformade blödningar i det högra ögat, sår och blödningar i munslemhinnan samt skada på den högra framtanden. Vidare har Johanna Kjellkvist fått blåmärken, hudavskrapningar och hudrispor samt underhudsblödningar på händerna, armarna och benen samt på bålen där det också fanns en ytlig skarpkantad sårskada.

Genom ovan sammantagna gärning har Simon Svensson utövat kraftigt våld i olika omgångar i ett utdraget förlopp mot Johanna Kjellkvist som inneburit svårt lidande för henne där hon tillfogats omfattande och allvarliga skador med svår smärta och stark dödsångest innan hon avled. Simon Svenssons gärning har också varit särskilt hänsynslös då han som närstående eller tidigare närstående till Johanna Kjellkvist med flera försvärande och förnedrande moment dödat henne i hennes eget hem där hon, naken och ensam i ett litet badrum, befunnit sig i en skyddslös ställning.

Det hände någon gång mellan den 16 september 2021 och den 17 september 2021 på Stenskeppsvägen 17, Kristianstad, Kristianstads kommun.

Simon Svensson begick gärningen med uppsåt.

Domstolarna

Domstolarna fann att åtalet var styrkt med undantag för att det enligt domstolarna inte är utrett att Simon Svensson tagit stryppgrepp om Johanna Kjellkvists hals.

Enligt domstolarna är det visat att Simon Svensson i gärningsögonblicket ville att Johanna Kjellkvist skulle dö och att han därför begått mordet med avsiktsuppsåt. Vidare att Johanna Kjellkvist genom Simon Svenssons särskilt hänsynslösa agerande utsatts för ett sådant svårt lidande som vid bestämmande av påföljd för mord ska beaktas som skäl för fängelse på livstid.

Domstolarna har alltså funnit att straffvärdet av mordet är fängelse på livstid.

Enligt i målet inhämtad rättspsykiatrisk utredning har Simon Svensson begått gärningen under påverkan av en allvarligt psykisk störning bestående i en drogutlöst psykos som uppkommit på grund av att han frivilligt intagit narkotika och narkotikaklassade läkemedel. Enligt den rättspsykiatriska utredningen har han till följd av sitt tillstånd vid gärningen haft nedsatt förmåga att förstå gärningens innebörd och att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Av samma utredning framgår att Simon Svensson numera saknar eller endast har begränsat behov av psykiatrisk vård.

Genom polisens rapporter och den rättspsykiatriska utredningen har det vidare framkommit att Simon Svensson i mars 2020 omhändertogs och tvångsvårdades enligt lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård efter att han stått och bankat på en port till ett bostadshus och flera uppringare anmält detta till polis. Han uppvisade då ett hallucinatoriskt beteende, gjorde våldsamt motstånd mot poliserna och konstaterades ha drabbats av en drogutlöst psykos. Vid provtagning visades spår av THC som är en aktiv substans i cannabis, amfetamin, kokain och ecstasy i Simon Svenssons urin.

Det var enligt **tingsrätten** alltså klarlagt att Simon Svensson även tidigare hade reagerat avvikande och drabbats av psykos med hallucinatoriska inslag när han använt droger. På grund av tidigare erfarenheter hade han alltså insikt i att han vid bruk av narkotika haft att räkna med att han skulle kunna hamna i ett psykostillstånd. Trots detta har han, under en period då han själv beskrivit sig som drabbad av sömnbrist, stressad, förvirrad och rädd, frivilligt intagit flera substanser med psykosframkallande effekt, däribland en inte obetydlig mängd amfetamin kort före gärningen. Tingsrätten ansåg att Simon Svensson genom detta förfarande tagit en medveten risk och att den drogutlösta psykos han led av vid gärningen varit självförvållad.

Mot ovan bakgrund och med hänsyn till gärningens synnerligen höga straffvärde fanns det enligt tingsrätten synnerliga skäl för att döma Simon Svensson till fängelse. Till följd av att hans psykiska tillstånd vid gärningen var självförvållat skulle detta heller inte beaktas som en förmildrande omständighet vid bestämmandet av påföljden.

Tingsrätten bestämde påföljden till fängelse på livstid.

Hovrätten, som bestämde påföljden till fängelse i 17 år, uttalar i sina domskäl bl.a. följande.

Hovrätten utgår dock, som framgått, från att Simon Svensson vid gärningen led av en allvarlig psykisk störning i form av en psykos med ”tankevallor” och hallucinationer samt från att hans förmåga att inse gärningens innebörd och att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt var nedsatt. Hovrätten ansluter sig till tingsrättens bedömning att psykosens utlöstes av att Simon Svensson medvetet intog amfetamin och cannabis samt narkotikaklassat läkemedel som han inte hade på recept.

I mars 2020 fördes Simon Svensson av polisen till en vuxenpsykiatrisk klinik efter att han hamnat i konflikt med en kamrat och stört grannar genom att mitt i natten banka på en port. Han testade då positivt på amfetamin, cannabis, ecstasy och kokain och bedömdes ha en drogutlöst psykos med vanföreställningar och aggressiva beteendestörningar. Han uppvisade en påtaglig rädsla och ett misstänkt hallucinatoriskt beteende och tvångsvårdades under knappt ett dygn enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Hans symptom ”avtog med tillnyktrandet” och han uppmanades att söka stöd hos beroendemottagning. Vid tillfället ska han ha gjort sig skyldig till våldsamt motstånd. Enligt vad åklagaren har upplyst vid huvudförhandlingen i hovrätten var det förmodligen när han kom till kliniken.

Simon Svensson sökte aldrig stöd hos beroendemottagning.

Det kan alltså konstateras att Simon Svensson medvetet intog amfetamin och cannabis före mordet trots att han kände till att han då kunde drabbas av en drogutlöst psykos. Vad som har framkommit om den drogutlösta psykosens i mars 2020 kan emellertid inte ligga till grund för slutsatsen att Simon Svensson före gärningen hade att räkna med att han under en drogutlöst psykos kunde komma att använda allvarligt våld mot en annan person. Av betydelse är då att det enda som har framkommit i det avseendet är att Simon Svensson i mars 2020 ska ha gjort sig skyldig till ovan nämnda agerande, vilket inte behöver ha inneburit mer än att han spände sig eller krängde med kroppen i samband med att han blev tvångsintagen. Simon Svenssons psykiska tillstånd ska därmed, till skillnad från vad tingsrätten har ansett, beaktas vid bedömningen av gärningens straffvärde (jfr t.ex. rättsfallen NJA 1995 s. 48 och NJA 2012 s. 45, framför allt punkten 49).

Som nämnts var Simon Svenssons förmåga att inse gärningens innebörd och att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt dock inte så nedsatt som han påstått då han berättat om rösterna och synerna. Med beaktande av även detta motsvarar gärningens straffvärde inte fängelse på livstid utan understiger något det högsta tidsbestämda straff som kan dömas ut för mord och som är fängelse i 18 år. Gärningens straffvärde motsvarar fängelse i 17 år.

Grunderna för min inställning

Av 3 kap. 1 § brottsbalken, i dess lydelse efter den 1 januari 2020, följer att den som berövar annan livet, döms för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid. Som skäl för livstids fängelse ska det särskilt beaktas om gärningen föregåtts av noggrann planering, präglats av särskild förslagenhet, syftat till att främja eller dölja annan brottslighet, inneburit svårt lidande för offret eller annars varit särskilt hänsynslös.

Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. (29 kap. 1 § första stycket brottsbalken). Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person. (29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken.)

I 29 kap. 2 § brottsbalken stadgas ett antal försvårande omständigheter som vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp särskilt ska beaktas, bl.a. om den tilltalade visat stor hänsynslöshet (2) eller om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig (3).

Enligt 29 kap. 3 § första stycket 2 brottsbalken ska som förmildrande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet särskilt beaktas om den tilltalade till följd av en allvarlig psykisk störning haft nedsatt förmåga att förstå gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande.

Av 30 kap. 6 § brottsbalken följer att den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning i första hand ska dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,
2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,
3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, samt
4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till fängelse, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

Om rätten i fall som avses i första eller andra stycket finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd.

Beträffande självförvållat rus anges i förarbetena till 30 kap. 6 § brottsbalken bl.a. följande (prop. 2007/08:97 s. 39).

Den tilltalade ska genom att ha berusat sig, t.ex. med alkohol eller narkotika, eller på annat liknande sätt, t.ex. genom att ha medicinerat i strid mot läkares ordination, själv ha utlöst sitt tillstånd. Det ska ha skett åtminstone av oaktsamhet. Det innebär att det ska vara fråga om frivillig förtäring, medicinering eller dylikt och att den tilltalade ska ha haft anledning att räkna med sin psykiska reaktion. I normalfallet torde krävas att den tilltalade tidigare har reagerat avvikande på t.ex. alkohol. Om den tilltalade inte haft anledning att räkna med det uppkomna tillståndet, är detta inte självförvållat. Vållandet ska vidare ha skett i anslutning till brottet. Det innebär t.ex. att det inte kan anses vara fråga om ett självförvållat tillstånd vid sådana förhållanden som mer indirekt kan utlösa psykostillstånd, såsom abstinens efter ett långvarigt missbruk. Detsamma gäller exempelvis en störning som orsakats av ett långvarigt alkohol- eller narkotikaberoende. Om däremot alkohol eller narkotika används i anslutning till brottet och det medför en för den tilltalade förutsebar psykisk reaktion utöver hans eller hennes ursprungliga tillstånd, blir dock bedömningen en annan.

Min bedömning

Som domstolarna funnit har Simon Svensson avsiktligt berövat Johanna Kjellkvist livet. Mordet har föregåtts av en mycket brutal och utdragen misshandel av den fysiskt underlägsna Johanna Kjellkvist medan hon befunnit sig naken i ett trångt badrum. Simon Svensson har därtill försökt dränka Johanna Kjellkvist i först en vattenfylld toalettstol och därefter i en skurhink. Simon Svensson har slutligen hämtat en större kniv i lägenhetens kök med vilken han upprepade gånger och med kraft huggit och stuckit Johanna Kjellkvist i halsen till följd av att hon avled.

Vid bedömningen av straffvärdet av mordet måste beaktas att den behandling Simon Svensson utsatt Johanna Kjellkvist för i samband med mordet innefattat flera tortyrliknande och därtill djupt förnedrande inslag då han försökt dränka henne i först en toalettstol som han dessförinnan fyllt med vatten genom att orsaka stopp med en toalett-pappersrulle och, när detta inte lyckades till följd av att toalettstolen välte, fyllt upp en skurhink med vatten och tvingat ner hennes huvud i skurhinken så att hon hamnade med näsa och mun under vattenytan.

Det kan inte råda någon tvekan om att Johanna Kjellkvist till följd av Simon Svenssons brutala och hänsynslösa agerande utsatts för synnerligt lidande och att straffvärdet av mordet med råde uppgår till fängelse på livstid.

Enligt den i målet inhämtade rättspsykiatriska utredningen har Simon Svensson begått gärningen under inverkan av en allvarlig psykisk störning i form av en

drogutlöst psykos. Enligt vad som uttalas där har han till följd av sitt tillstånd haft nedsatt (men inte saknat) förmåga att inse gärningens innebörd och att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt.

Det är klarlagt att Simon Svensson under dagen för mordet medvetet intagit flera olika narkotiska preparat och att han i direkt anslutning till mordet, trots att han redan då var påverkad av dessa andra preparat, medvetet intagit amfetamin.

Det är också utrett att Simon Svensson sedan tidigare varit föremål för tvångsvård enligt LPT på grund av en drogutlöst psykos under vilken han uppträtt avvikande och aggressivt samt att han då bl.a. gjort sig skyldig till våldsamt motstånd.

Hovrätten har angett att det, mot bakgrund hur Simon Svensson reagerat tidigare under en drogutlöst psykos, han före gärningen inte kunnat räkna med att han under en drogutlöst psykos kunde komma att använda allvarligt våld mot en annan människa. Eftersom tillståndet inte skulle anses som självförvållat beaktade hovrätten detta fullt ut vid bedömningen av gärningens straffvärde och bestämde påföljden till fängelse i 17 år istället för fängelse på livstid.

Jag kan inte instämma i hovrättens bedömning och vill anföra följande.

I rättsfallet NJA 2012 s. 45 (som hovrätten hänvisar till) var det fråga om en person som efter intag av stora mängder alkohol försatts i ett psykosnära tillstånd under vilket han misshandlade sin sambo synnerligen allvarligt med ett samurajsvärd. Han hade av underinstanserna dömts för försök till mord. Huvudfrågan i det målet var om mannen haft uppsåt i förhållande till att han misshandlade en annan människa och om han i så fall haft uppsåt i förhållande till att den andra människan (sambon) skulle dö. Högsta domstolen kom fram till att mannen under en del av händelseförloppet hade uppsåt i förhållande till misshandel, men inte i förhållande till försök till mord och att misshandeln skulle bedömas som synnerligen grov. Vid straffvärdebedömningen uttalade Högsta domstolen bl.a. följande.

49. Enligt 29 kap. 3 § första stycket 2 BrB ska ett brotts straffvärde påverkas i sänkande riktning om den tilltalade till följd av en allvarlig psykisk störning har haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak har haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande. Av Marianne Kristianssons yttrande framgår att K.H. har haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Visserligen har detta i betydnande grad haft sin grund i hans alkoholpåverkan. K.H. har också vid något tillfälle tidigare uppträtt på ett i viss mån avvikande sätt i starkt berusat tillstånd. Han har dock – såvitt framkommit – aldrig reagerat så att

han har tillgripit våld mot person. Det som har inträffat måste därför betecknas som en för K.H. avvikande alkoholreaktion. Den kan alltså inte ses som självförvållad. Därmed bör K.H:s psykiska tillstånd fullt ut beaktas vid bedömandet av straffvärdet (se prop. 2007/08:97 s. 37; jfr även NJA 2011 s. 563 p. 29).

I det här fallet är det fråga om intag av flera olika narkotiska preparat som i sig är kända för att kunna orsaka psykos. Simon Svensson har också tidigare drabbats av psykos där han uppträtt avvikande och aggressivt vid intag av bl.a. amfetamin. Han har vid förhandlingen i tingsrätten uppgett att han egentligen inte gillar amfetamin då han upplevt att den drogen inte är bra för honom och att han på olika sätt mår dåligt av denna drog, men att han ”föll för gruptrycket” och tog amfetamin tillsammans med Johanna Kjellkvist strax före mordet. Han var, när han intog amfetaminet, redan påverkad av andra droger med psykosframkallande effekt. Jag menar, liksom tingsrätten, att Simon Svensson genom att tidigare under dagen och även i direkt anslutning till gärningen bruka narkotika tagit en medveten risk och att den drogutlösta psykos han led av därför varit självförvållad.

Jag vill dock tillägga att, även om psykosen inte ska bedömas som självförvållad, denna inte med nödvändighet bör leda till ett tidsbestämt straff.

Jag vill i denna fråga anföra följande.

Genom lagstiftning som trädde ikraft den 1 januari 2020 (SFS 2019:805) har påföljden för mord skärpts innebärande att fler mord förväntas leda till fängelse på livstid. Enligt Högsta domstolens praxis är utgångspunkten vid bestämmande av påföljd för mord numera fängelse i 16 år (”Mordet med kökskniven” NJA 2021 s. 32). Enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid kan livstidsstraff omvandlas till ett tidsbestämt straff på som lägst 18 år. Högsta domstolen har i rättsfallen NJA 2008 s. 579 I-III angett att, om hänsyn behöver tas endast till de omständigheter som har legat till grund för straffmätningen, omvandling normalt bör ske till 18 eller 21 år eller, om omständigheterna vid brottet var särskilt försvårande, 24 år. En s.k. kortanalys av Brå från år 2015 visar att många som får sitt livstidsstraff omvandlat får strafftider på mellan 20 och 25 år och att den genomsnittliga tiden ligger när 25 år (se Borgeke och Forsgren, Att bestämma påföljd för brott, fjärde upplagan 2021 s 191).

Då påföljden för mord numera skärpts torde detta även få genomslag när ett livstidsstraff ska omvandlas till fängelse på viss tid. Om man då utgår ifrån att ett livstidsstraff de facto motsvarar en strafftid uppemot 25 år kan konstateras att ett fängelsestraff på 17 år istället för livstid medför en mycket påtaglig nedsättning av straffet.

Som jag angett ovan är det min uppfattning att mordet i detta fall har ett straffvärde klart överstigande fängelse i 18 år, som är den nedre gränsen för fängelse på livstid. Även med beaktande av Simon Svenssons psykiska tillstånd vid gärningen är straffvärdet enligt min uppfattning fortfarande fängelse på livstid (jfr NJA 2010 s. 592 p. 5).

Påföljden bör enligt min uppfattning således bestämmas till fängelse på livstid.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar (Peter Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Frågan om straffansvar och påföljdsval för psykiskt störda lagöverträdare har varit föremål för ett flertal statliga utredningar alltsedan brottsbalkens tillkomst och det finns även en relativt omfattande praxis där olika frågor såsom uppsåt och påföljdsfrågor m.m. behandlas.

Mycket av den tidigare praxis som finns när det gäller påföljdsval ligger dock i tiden före den senaste ändringen av 30 kap. 6 § brottsbalken. Nämda ändring innebär att det tidigare fängelseförbudet för personer som begår brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ersatts av en presumtion mot fängelse, som dock kan brytas bl.a. om gärningspersonen själv vållat sitt tillstånd genom intag av bl.a. narkotika. Det fängelseförbud som fortfarande gäller kan dock bara brytas om den allvarliga psykiska störningen bedöms som självförvållad genom bl.a. intag av narkotika. Frågan om ett psykiskt tillstånd vid gärningen är självförvållat har också betydelse för straffvärdebedömningen av gärningen enligt 29 kap. 3 § första stycket 2 brottsbalken (jfr NJA 2012 s. 45 p. 49).

Trots att frågan om ett psykiskt tillstånd vid gärningen är självförvållat eller inte är av så avgörande betydelse har jag inte kunnat finna några mer klargörande uttalanden i vare sig förarbeten, praxis eller doktrin om hur bedömningen av denna fråga ska göras. I tidigare praxis (se t.ex. ”Falunmorden”, NJA 1998 s. 48) löste Högsta domstolen det dåvarande ”problemet” att sju mord begåtts under självförvållad berusning genom att konstatera att det psykotiska tillstånd mannen till följd av alkoholberusning hamnat i inte kunde anses utgöra en allvarlig psykisk störning. Mannen dömdes till fängelse på livstid. I ett senare avgörande (”Landskronafallet” NJA 2001 s. 899) hade en man gjort sig skyldig till ett flertal mycket allvarliga våldsbrott under påverkan av en allvarlig psykisk störning som bestod i ett alkoholbetingat psykotiskt tillstånd. Han led dock inte av någon allvarlig psykisk störning vid undersökningstillfället. Frågan i målet var om han kunde dömas till fängelse. Av utredningen framgick att mannen tidigare inte råkat i

något liknande tillstånd i samband med alkoholkonsumtion och det fick därför anses att han inte hade att räkna med en sådan effekt av denna. Hans psykotiska tillstånd ansågs därmed inte självförvållat. Mannen dömdes till skyddstillsyn med föreskrift om psykiatrisk behandling och dagsböter.

Angående ”Landskronafallet” uttalar Borgeke och Forsgren att slutsatsen alltså är att, för att fängelseförbudet i 30 kap. 6 § brottsbalken inte ska gälla vid alkoholutlöst allvarlig psykisk störning, det krävs att tillståndet i någon mening är självutlöst. Hur mycket av tidigare episoder av psykosgenombrott eller motsvarande vid alkoholintag som krävs är väl inte alldeles klart, men sannolikt räcker det i de allra flesta fallen att gärningsmannen är medveten om att han vid något tidigare tillfälle har reagerat klart psykiskt avvikande vid alkoholintag (Borgeke och Forsgren, a.a. s. 434).

Som angetts ovan har Högsta domstolen även i NJA 2012 s. 45 gjort vissa uttalanden med bäring på om ett tillstånd skulle anses självförvållat (p. 49).

I nu aktuellt fall är det till skillnad från tidigare praxis fråga om en drogutlöst psykos. Tings- och hovrätten har på samma underlag kommit till diametralt olika slutsatser i frågan om gärningspersonen själv vållat sitt tillstånd. Om hovrättens bedömning ska vara rådande innebär detta att allvarliga våldsbrott som begås under psykos efter intag av droger som är kända för att vara psykosframkallande kan anses ursäktliga och detta även om gärningspersonen tidigare drabbats av psykos vid intag av liknande preparat. Det bör i sammanhanget framhållas att om det hade bedömts att gärningspersonen i detta fall till följd av psykosen saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt han således, enligt hovrätten, inte hade kunnat dömas till fängelse.

Mot denna bakgrund och då Högsta domstolen inte tidigare uttalat sig i frågan om under vilka omständigheter en drogutlöst psykos ska anses självförvållad är det enligt min uppfattning av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar mitt överklagande.

Det är även av intresse att Högsta domstolen uttalar sig i fråga om vilket genomslag vid straffmätningen ev. förmildrande omständigheter ska ha när straffvärdet av själva gärningen är fängelse på livstid

Omständigheterna kring gärningen är väl utredda och målet innehåller inte några svårbedömda eller avgörande bevisfrågor. Förhandlingen tog två dagar i anspråk vid hovrätten trots att inte någon del av den muntliga bevisningen lades fram genom hänvisning. Enligt min uppfattning är förevarande mål således väl lämpat för en prövning i Högsta domstolen.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till:

Utvecklingscentrum

Åklagarkammaren i Kristianstad (AM-133430-21)

Kammaråklagaren Johan Eriksson